8.41. C. 19 3

B. VALVERDII

GANDIAE VILLENATIS
SAC. THEOL. DOC. CÆSAREÆ,
ET CATHOL. MAIESTATI
A SACRIS.

Ad quæſtiones ſiue propoſita VVenzeslai à VVertzouiz, equitis Bohemi, de Ieiunio Quadrag. & Verbo Dei ſcripto, & non ſcripto,

RESPONSIO.

AD SERENISS. BOHEMIÆ Principem, Albertum Auſtriacum, S. R. E. Cardinalem.

Cum approbatione S. Inquiſitionis, & Reuerendiſſ. Do. Epiſc. Patauini, aliorumq. inſignium Theologorum.

Patauii, Laurentius Paſquatus excudebat,
M. D. LXXXI

SERENISSIMO BOHEMIAE PRINCIPI ALBERTO AVSTRIACO S. R. E. CARDINALI.

Bartholomæus Valuerdius Gandia, S. D.

M*EMOR eius humanitatis, qua me ad matrem tuam, fœminarum omnium sãctiſſimã, & prudentiſſimam diſcendentem, humaniſſimè complexus, & affatus es,* ALBERTE *Princeps Sereniſſ. decreueram in re quapiam alicuius momenti, affectionem, reuerentiamq; meam in Celſitudinem Tuam declarare. Sed cũ multarum uigilia*

rum ad Sacram Scripturam commenta tiones, in Bohemia confeciſſem: easq́, ante biennium per C. V. Augerium Busbek, miſiſſem ad Plantinum, quarum partem C. Tuæ conſecrauimus, ille temporũ diffi cultate impeditus, editionem maturare non potuit. Illa igitur dum expectamus, cum libellum de Igne Purgatorio abſoluiſſem, & ne ſolus in publicum prodiret, ex S. Patribus Gnomologiam addidi non disſimilis argumẽti, de Diuinis Traditionibus, & Ieiunio Quadrageſimæ, cum Vuenceslao Vverzouiz equite Bohemo, diſputationẽ à me ante biẽniũ habitã, tibiq. Princeps, qui ſerio theologaris, ſummorum Theologorum ſententias hac occaſione dedicaui. quem laborem meum minime uereor, quin pro tua humanitate, ac probitate, tuendum ſuſcipias. Te enim eo non indigere ſatis ſcio, qui tua prudentia, auctoritate, & Sacrarum litterarum peritia, facile tuos Germanos, atque Bohemos, et monere,

et perſuadere poteris, ne Religionis auitæ ſalutares leges abrogari, & confirmata adeò Catholicæ Eccleſiæ fundamenta conuelli, patiantur. Sed quid dixi tuos Germanos, cùm meos dicere iure potuiſſem? Meos enim exiſtimo, propterea quòd eos omnes ſummo ſemper amore ſum proſecutus, poſteaquam in Bohemiam me contuli, vbi quadriennium fermè commoratus, benignè, humaniter, liberaliterq́; à ſanctiſsimis illis Epiſcopis, & principib. atque proceribus, cunctisq́; nobilibus fui ſemper acceptus; et in primis ab ipſo etiam Imperatore Chriſtianiſſ. cui quidē nihil eſt profectò, quin debitum laudis teſtimonium præbeamus. & ſi enim ab eo, terrarum quidem ſpatio ſimus longiſsimè diſiuncti: illius tamèn ad me huc quoque perueniunt beneficia. quæ etiam ſi nulla exiſterent, meum tamèn eſt, vt de RVDOLPHO Imperatore Chriſtianiſsimo id dicam, quòd aut meus in illum amor, aut meum perpetuum de ipſius uir-

tute,et inuictâ animi magnitudine iudicium me cogit dicere. Ne igitur aut ſummi Dei beneficium non agnouiſſe, qui talem nobis præpoſuit Imperatorē, aut Imperatoris ipſius merita, & laudes ſilentio obtexiſſe, & propterea in utrumq. ingrati eſſe uideamur: dico præclara in eo multa, et uerè regia ineſſe, nulla tamèn magis prædicanda, & in cœlum ferenda, quàm quæ ad Dei Omnipotentis in illo cultum, & ad honorem Religionis, ſtudiumq́; pietatis amplificandum ſpectent. Nam quòd fidei, integritatis, atque iuſtitiæ cultor eximius, quòd artium optimarum ſummus amator eſt, quòd eos qui intimis ſuis deliberationibus, et cubiculo aſſiduè adſunt, Clariſſimos viros dico Adamū à Diatriſtein, & Vvolgāgū Rūſū (quomodo .n. tales, ac tantos uiros tacitus præterire potero?) probos, pios, ſeueros, religioſos, amantes principis ſui, non fumos, & gratiam venditantes, ſed integros, et incorruptos habet: hæc, inquam,

laudabunt alii, qui iſta, ut ſunt quidem maxima, magis extollunt, et admirantur; ego uerò maiora illa, diuina, immortalia, quòd honoris, quód laudis, quód eius gloriæ præcipué cupidus eſt, quæ ſit ad Deum ipſum, & ad Christianæ Reipub. commodum conuerſa. cuius rei ipſe in ſermonibus, quotidianiſq; colloquijs, ſingulare quoddam ſemper ſtudium, & inſignem cupiditatem præſefert, tùm autem uultu, aſpectuq; denunciat, dolore animi ſe contabeſcere, donec ea omnia, quæ nobis, ex amplo & uetere Christiani nominis imperio, pauca iam reliqua fecit, fidei noſtræ, ac Religionis hoſtis ille perpetuus, ex illius manibus eripiat. quod ut ſperem adducor, ex eis, quas conſpicor in eo eſſe, uirtutibus. Etenim eo eſt animo præditus, ut ſe à nemine ſuorum proauorū, atque maiorum, qui plures multa et magna pro Chriſtiana Rep. egerunt, in hac præclara laude paſſurus ſit ſuperari. Nam ſi uerum, ſine cuiuſquam inui

dia, fateri licet, nullum fuit uſquã genus hominũ, cui plus debuerit, debeatq́; Chriſtiana Religio, quàm inuictæ maiorũ tuorum, nobilisſimæq́; uirtuti. Cum enim reliqui feré omnes et Reges, & populi Chriſtiani, ignauo quodam animi languore contabuiſſent: illi ſoli ſunt inuenti, qui excelſo, & inuicto animo, omnẽ barbarorũ impetũ ſuſtinuerint, atque repreſſerint, imo fugarint, fugarint, oppreſſerint. Tu igitur Cardinalis ampliſſ. nunc etiam oſtendas oportet, lumen animi, ingeniiq́; tui; nũc inquam, quid iſtam purpuram deceat, quid tantum præſulem, his maioribus ortum, Muſarum alumnum, et antiſtitem, Albertum denique Cardinalem, & Auſtriacum. nempe, ut tua virtute, tuisq́; actionibus Catholicæ Eccleſiæ decus, & ornamentum, tibi uerò immortalitatem parias, & aliis quos dignos iudicaris, eandem etiam tribuas.

Pauci (ait ille) quos æquus amauit,
Iuppiter, aut ardens euexit ad æthera

uir-

uirtus. at Auſtriacos omnes, & æquus amauit Iuppiter, & ardens euexit ad æthera uirtus. Et quamquam ego ſanè intelligo, me nec auctoritate, nec uſu rerum, ita præſtare cæteris, ut idoneus tibi hortator eſſe poſſim, ad laudem, atque uirtutem, neque hæc oratio tantum ſupervacanea eſt, quam etiam tibi non neceſſaria, effecit tamen uirtus, & humanitas tua, ut auderem plurimum. Huius igitur piiſſimi Imperatoris, ut dicebam, benignitas, cæterorumq; principum comitas, et liberalitas, ita me Germanis deuinxit: ut cum eorum memoriam nunquam depoſuerim: meritò, ut dicebā, meos appellare & poſſim, & uelim. Tu igitur Princeps Sereniſſ. huius nunc libelli, quamquam exigui, tuendi munus ſuſcipe; cæteri uerò interea apud me erunt, dum hunc eorum prænuntium, & germanum gratum fuiſſe intellexero. tunc enim ipſi è carcere, & latebris prodibunt. Vale Princeps Sereniſſ. &

me tibi deditiſſ. Ut matris, patruique tui Sacellanum, tua auctoritate foue, atque defende.

Dat. Pataui. Idib. Martiis.
M. D. LXXXI.

BARTHOLOMEI VALUERDII S. Theologiæ Doc. Cæſareæ, & Cathol. Maieſtati à ſacris, ad quæſtiones ſiue propoſita Vuenceslai à Vuertzouiz equitis Bohemi, de Ieiunio Quadrag. & Verbo Dei ſcripto, & non ſcripto.

RESPONSIO.

AD SERENISS. BOHEMIÆ Principem, Albertum Auſtriacum, S. R. E. Cardinalem.

QUANQUAM diſſimilitudo opinionum in Chriſti fide & relligione, Illuſtris, & generoſe Domine, diſſidium ſemp̄ gignat & pariat, fereq́. illa ad dedecus, Chriſtianæ fidei, & ad detrimētum pacis, charitatisq́ contēdat (ĩ ſola enĩ charitate, & pace regnum Dei conſiſtit) eiuſmodiq́ contentionib. ac diſceptationib., quæ inimicæ pacis ſunt, exaſperātq. animos, nullo modo placant, penitus ſuperſedendum exiſtimē: quoniam tamen ſcribis eo te fine ſententiam noſtram exquirere, ut contēplatione talia dicentis, ad ueram animi in Ma-

ipſos uoluntatem curare, in unumq. ſic conſlare, ut nemo alius alii in ea omninò antecellere uelit ſed omnes ſtudeant eſſe pares, uel etiam qui præſtantiores uirtute, prudentiaq́ ſunt, hi inferiorē locum & conditionem appetant, quod hoc modo optimè facturus ſumus, ſi quemadmodum Chriſtus ſubmiſit inflexitq́ ſe ad eorum gradum, & conditionem, quos erat ſeruaturus: ſic nos inter nos ad eorum captum deflectamus, qui fortaßè nobis fuerint infirmiores, ut cum illis primò nos conſtituamus pares, quò deīde illos nobiſcum ad altiora opera uirtutis & fidei ſubleuemus, in quo eſt animorum conſenſus & conciliatio. quàm maximè Deus à nobis poſtulat, & quæ per Ieſum Chriſtum nobis eſt demonſtrata, & tradita. Hanc, quoniam & quærere te, & appetere ex literis tuis intelligo, & moderatè id, ſeu potius demiſſè facere, ego item faciendum putaui, ut facilem me tuis poſtulationibus & humanum exhiberem. Dabo ergo operā, quātum in me erit, ut planè intelligas, Eccleſiam matrē ſanctè omnia & ſapiēter inſtituiſſe, & hæreticos hoſce qui ita ſuperbè, & petulanter, ſpretis ipſius Eccleſiæ decretis, legibuſq́ ruptis ad ſuum arbitrium & libidinē omnia reuocarunt, non ſolum accuſandos, uerum etiam deteſtandos, & cum horrore quo

dam eorum contagionis, à cunctis qui in fide Chri ſti conſiſtunt , omninò refugiẽdos eſſe. Verumtamẽ cum his qui modeſte agunt & temperatè, intelligẽ di tantum cauſa, non ſuperbè & inſolenter inſultã di, licitum eſſe uidetur, & quaerere de his rebus & diſputare non incommodum, Equidẽ illorum ſce lus & arrogantiã, qui Eccleſiae ſanctae iugum ni mium aſperae ſeruitutis, ut ipſi praedicãt, cuperent excutere, non hi ſolum qui iam excuſſerunt, nulla unquam ſatis digna pœna ulciſci poſſe uideatur. Non enim ratione, ſed libidine, nec ut ſpiritum ab onere ſeruitutis ſubleuarent, ſed ut cupiditatib. obſequerentur, ad id faciendum ſunt adducti. Scire cupimus, (ait Gregorius Nazianz.) quae nam hæc tanta ſit circa Eccleſia nouandi libido, ut cuiuis uolenti ac tranſeunti (ut Scripturae uerbo utar gregem praeclarè ductum, atque inſtitutum diſcerpere ac furtiuis & clandeſtinis incurſionibus, uel potius praedatoriis, & abſurdis doctrinis, populari ac diripere liceat. Nam ſi quid haberent quod in nobis circa fidem improbare, ac reprehendere poſſent, qui nunc impetum in nos fecerunt: nec ſic quidem tamen nobis non admonitis huiuſmodi facinus aggredi par erat. Etenim hanc ab iis prius iniri rationẽ conueniebat, ut nos uerbis flecterent, aut doceri ſe

ac permoueri ſuſtinerent, (ſi modo ipſi aliquo quo que loco & numero ſumus, ut Dei timore praediti, & pro fidei doctrina graues labores perpeſſi ac de Eccleſia benè promeriti) ac tum (ſi tum etiam) res nouas moliri, ſed tamen hac ratione contumeliosis atque importunis hominibus aliqua fortaſſe parata fuiſſet excuſatio. Poſteaquam autem fides noſtra & ſcriptis conſignata, & uerbis expreſſa, & hic, & remotioribus locis, tum in periculis, tum in tranquillitate promulgata eſt, qui fit tãdem ut iſti res huiuſmodi aggrediantur noſtri contrà ſilentio acquieſcant. Uerum nos qui Eccleſiae decretis facile obedimus, ſemperq; illi parendum, non sẽper flagitandam eorum quae ab ea decernuntur rationem exiſtimamus, poſſumus tamen cauſas & rationes petere inter nos, & dare, non ut nouum ipſi conſilium aliquod capiamus, ſed uel ut reperta ratione haereticis reſpondeamus, qui & imperantem Eccleſiam & nos parentes ludibrio & irriſui habere non deſinunt, uel ſi quid fortaſſe ratio nobis monſtrauerit eſſe corrigendum, ad ſummi Pontificis iudicium, & ad Eccleſiæ authoritatem omnia referamus. Utrum enim fuit æquius, & Chriſtianæ manſuetudini conuenientius his de rebus quas nunc in controuerſiam reuocare cæperunt, modeſtè

expoſtulare, & conqueri, cauſamq́ ad caput & ad Principes Eccleſiæ deferre, an ipſoſmet per temeritatem, & arrogantiam, nouum ſibi capere conſilium, ſeq́ à communi more fidelium abſcindere? id quòd ne ille quidem unquàm tegere, aut diſſimulare potuit, cûm diceret: Res hæc neque propter Deum caepta eſt, neque propter Deum finietur. & non ſalutis communis ſtudio, neque intelligentia uerioris boni, neque uerò ob eam cauſam quò hominibus ſuaderet, quæ putaret eſſe ſanctiora: ſed iracundia, ſed contentione, ſed odio noſtri ordinis, cupiditateq́ detrahēdi, ad tantas in fide Catholica ſeditiones excitandas fuiſſe compulſum. Aliqua fortaſſe in moribus labes facta eſt, cui debuit alia ſubueniri ratione, alio prouideri conſilio: omnia quidē certè agi ita oportuit, ut Chriſtianae tamen unitatis uinculum inter nos ne diſcinderetur. Nam quod dicunt non ſe concedere, ut Eccleſiae caput Romanus Pontifex ſit, omnes ſemper conceſſerunt, quicunque antè in Chriſtiano nomine fuere, exceptis paucis quibuſdam, qui eo ipſo nomine apud maiores noſtros condemnati ſunt. At illi ſtolidi excordesq. fuerunt, omnesq. erroris opinione ſunt lapſi. Vos ergo ſoli in omnibus ſeculis, in omnibus hominibus ueſtra praedicatione eſtis ſapientes? Quid ergò

gò ait Salomon? Vidiſti hominem qui ſibi ipſe ſa-
piens uidetur, ſpes eſt de ſtulto, quàm de eo, longè
maior, certè hanc uobis ſapientiam quàm aſſum-
tis ipſi, nemo facilè concedet. Si tibi igitur uidetur
hac lege inter nos ut quæramus ac diſceptemus, ut
quidquid inciderit controuerſiæ quod forte à maio-
rum inſtitutis diſcrepauerit, noſtrum ſemper conſi-
lium, illorum ſapientia indicemus inferius, neq. ul-
las nobis ipſi leges conſtituamus: innuamus tantum
quid noſtræ ſententiæ & opinionis ſit, ut in doctri-
na filii Dei tantum acquieſcamus, (ita enim in o-
rationis tuæ extremo poſitum ē) quo poſſis id quòd
maximè cupis conſequi & doctrinas communica-
re, & uelut ductu, auſpiciisq́ meis (ut tu quidē ſcri-
bis) ad ueram animi acquieſcentiā deduci poſſis, ti-
bi morem geſſi, & hæc ut ſcriberem adductus ſum.
Ac uellem equidem tantæ mihi eruditionis, tam
magni in literis, doctrinisq́ Theologicis uſus con-
ſcius eſſe, ut iſtud tam iure, meritoq́ cupere deberes,
quàm te opinor uerè id atque ex animo optare, fa-
cerem id non modo tua cauſa, cuius maximè & de-
berem & uellem, ſed & mea quoq. cùm ſperarem
te rationibus, hortatuq. meo, relictis omnib. quæcun
que uel deuinciunt, uel blandiuntur, & inciſis uel
abruptis etiam uinculis, ſi quibus fortè alligatus te-

ueris tantum te, & tam obſequentem Eccleſiæ Catholicae germanum, & Catholicum filium omnes agnoſcerent, quantum eſſe te, & dici & praedicari optare nemini, & mihi ex paucis noſtris diſputationib. & congresſib. exploratum habeo, & de te ingeniu is, amor ſtudiorum, naturaeq́ tuae bonitas mihi promittunt. Eſt autem ille uerus, & germanus Catholicus (utar uerbis Vincentii Loirinenſis) qui ueritatem Dei, qui eccleſiam, qui Chriſti corpus diligit, qui diuinae relligionis, qui Catholicae fidei nil anteponit, non hominis cuiuſpiam auctoritatem, non amorem, non ingenium, non eloquentiam, non Philoſophiam, ſed haec cuncta deſpiciens, & in fide fixus, & ſtabilis permanens: quidquid uniuerſaliter antiquitus Eccleſiam Catholicam tenuiſſe cognouerit, id ſolum ſibi tenendum, credendumq́ decernit quidquid uerò ab aliquo deinceps uno praeter omnes, uel contra omnes ſanctos nouum & inauditum ſubinduci ſenſerit, id non ad religionem, ſed ad tentationem potius intelligat pertinere. Ac primum illud quod de Traditionib. maximè urges nos nulla alia egere doctrina praeter eam, quae ſcriptis Euangelicis prodita eſt, nullum te aliud agnoſcere Dei uerbum, quàm quod ſcriptum ſit, quippe Chriſtum docuiſſe omnia ad ſalutem neceſſaria:

nullo nos egere doctore, & continuò nobis mille exempla de lege, prophetis, pſalmis, Apoſtolis proferſ, interpreraris: uerisſimè illud quod eſt à Dauide proditum de eiuſmodi dicere poſſum: Saggitæ paruulorum factæ ſunt plagæ eorum. Etenim noua iſthæc ſacras literas exponendi ratio, multaq; ſine delectu ex iiſdem teſtimonia aggerandi manca prorſus & mutila quorundam locorum recitatio, & in alienum prorſus & contrarium ſenſum detorquendi & deprauandi conſuetudo, præterquam quòd ueteres obſcurat, & obterit maiorum noſtrorum laudes, iis maxime uſurpari ſolet, qui pridem ab Eccleſiæ ſanctæ inſtitutis diſceſſerunt. Ita Clemens Alexand: (ne ſineauthore loquamur) Prophetícis quoque ſcripturis uti audent qui perſequuntur hæreſes: ſed primum quidem non omnibus: deinde non perfectis, neque ut dictat corpus, & contextus prophetiæ, ſed eligentes ea quæ dicta ſunt ambiguò trahunt ad proprias opiniones: paucas uotes ſparſim carpentes non id conſiderantes quòd ex ipſis ſignificatur, ſed ipſa nuda dictione utentes: Neque iis quas afferunt allegationibus, ita ut earum natura poſtulat utentes. Neque ergò uolunt conuerti ad ueritatē, ut quos pudeat deponere commodum ſui in ſeipſos amoris: neque ſciunt qua ra-

Clem. Alex. lib. Strom.

tione poſſunt ſuas ſtabilire opiniones, Scripturis uim afferentes. Cum autem ad falſa in uulgus proferendum dogmata proceſſerint, cum omnibus ferè ſcripturis euidenter pugnantes, & ſemper à nobis qui contrà eos dicimus confutati, quod reliquum eſt nunc adhuc quoque ſuſtinent partim quidem ex propheticis aliqua non admittere: partim autem nos tanquam qui ſimus alterius naturæ, non poſſe, quæ ſunt illorum propria intelligere, calumniantur. Cùm uiderent ergò non de uno dogmate, ſed de conſeruanda hæreſi (ne ſoli pereant, ſed participes horrendi criminis ſui reos alios faciant) non ueritatem inuenire, ſed quòd eſt commune fidei ſuperare contendentes excéſſerunt à ueritate. Omnis hæreticus (ait Hierô.) pollicetur excelſa, & cùm alas habere ſe iactet, tamen hæret in falſis fluctibus, & procul non recedit à terra, in medioq; curſu patitur repente naufragium. Et Auguſtinus: Non pro ſentẽtia diuinarum ſcripturarum, ſed pro ſua dimicant, ut eam uelint ſcripturarum eẽ, quæ ſua eſt, cùm potius eam quæ ſcripturarum eſt ſuam eſſe uelle debuiſſent. Atque ideo Nyſſenus improbos inſtitores diuinum argentum adulterantes uocat, & Ignatius, cauponantes uerbum Euangelii. Nam cùm Eccleſiaſticae cognitionis (addit Clemens) non didiciſſent

myſteria, neque ueritatis percepiſſent magnitudinē, ut qui in perſcrutando rerum profundo fuiſſent ſocordes, & ſuperficie tenus legentes apertè oſtēdunt ſe magis curare ſe ut uideantur, quàm ut philoſophentur: & quiduis potius tolerant, & omnem, ut aiunt, rudentem mouent, etiamſi futuri ſint impii, propterea quod non credunt Scripturis, quàm à ſectae ſibi grato honore deducantur: omniſq́, ut uidetur, haereſis ab initio habet aures, quae non audiunt, id quòd eſt utile, ſed ſolum patent, iis quae dicuntur ad uoluptatem. Nam curatus eſſet utiq́ eorum aliquis, ſi tantum uoluiſſet parere ueritati. Hactenus Clemens. A quo ego crimine vir nobiliſsime abeſſe te puto, & opto, Quod ſi ſemel admiſſa fuerit haec licentia, ut libros ſacros pro ſuo quiſque arbitrio interpretur, horreo dicere, quantum omnino abolendae Chriſtianae religionis periculum conſequatur. Etenim una quaelibet particula ſanctarum ſcripturarum humanorum ingeniorum libertati permiſſa, alia, atque alia deinceps, & reliquae omnes humanitus tractabuntur, & , quòd ad Conſtantinum Hilarius ſcripſit, Euangeliorum ſynceritas corrumpetur, & recta Apoſtolorum regula deprauabitur. Videas enim pleroſq́ haereticorum, uolare per ſingula quaeq́, ut ait Lyrinenſis,

ſanctæ legis uolumina; per Moyſi, per Regnorum libros, per pſalmos, per Apoſtolos, per Euangelia, per Prophetas. Siue enim apud ſuos, ſiue alienos, ſiue priuatim, ſiue publicè ſiue in ſermonibus, ſiue libris, ſiue in conuiuiis, ſiue in plateis, nil unquam penè de ſuo proferunt, quod non etiam ſcriptura uerbis penè adumbrare conentur, Porro ſi totam ſcripturã hominum quorumlibet ingenio arbitratuiq; exponi liceat, quid firmum in eis, quid conſtans relinquetur? Cùm enim ſiue concionatores, ſiue ſcriptores omnes, qui ſanctiſſimis Eccleſiæ patrib. ſucceſſere Sacræ ſcripturæ ſenſum populo tradiderint iuxta doctrinam à Sanctis acceptam, populus autem ſenſum eundem fuerit amplexus, nimirum qui concordem sanctorum Patrum, & ueterum Theologorum expoſitionem reiicit, ſenſum, & intelligentiam, quàm hactenus Eccleſia ſeruauit reiicere conuincitur. Sunt profectò in libris ſacris loci in quibus tanta difficultas & obſcuritas ineſt, ut cum in iis multorum Theologorum ſudarint ingenia, adhuc etiam uel doctiſſimorum uigilias requirant, & tamen quoſdam dicere memini uniuerſos ſcripturæ locos ſe facilè expedire, atque interpretari poſſe. Terentium (ait Auguſt.) ſine magiſtro attingere non audes: Aſper, Cornutus, Donatus re-

quiruntur, ut quilibet Poeta poſſit intelligi: tu in Sanctos libros, ſine duce irruis, & de his ſine praeceptore audes ferre ſententiam? Iterum: Tanta eſt Chriſtianarum profunditas litterarum, ut in eis quotidie proficerem, ſi eas ſolas ab ineunte pueritia, uſq; ad decrepitam ſenectutem, maximo ocio, ſummo ſtudio, meliore ingenio conarer addiſcere, non quo ad ea quae neceſſaria ſunt ſaluti, tanta in eis perueniatur difficultate, ſed cum quiſq; ibi fidē tenuerit, ſine qua piè, rectéq; non uiuitur, tam multa, tamq; multiplicib. myſteriorum umbraculis opaca intelligenda proficientibus reſtant: tantaq; non ſolum in uerbis, quibus iſta dicta ſunt, uerumetiam in rebus, quae intelligendae ſunt, latet altitudo ſapientiae, ut annoſiſſimis, acutiſſimis flagrantiſſ cupiditate diſcēdi, hoc contingat, quod eadem ſcriptura quodam loco habet: Cùm conſummauerit homo, tunc incipit. Fluctuat ſaepè Hieronym. & haeret in Salo, & nauiculam ſuam rerum difficultate mergi ſaepè dicit, & quidam ſunt ea confidentia, ut omnia facilè expediant. Quod ſi tanta eſt facilitas, nec torqueri poſſunt ſcripturae, aut flecti in uarios ſenſus (patent enim & apertae ſunt, ut iſti praedicāt) Unde ergò per annos bis mille tot haereſes ortae, ex praua intelligentia ſcripturarum, unde tam uariae

Aug. lib. de Catechizandis rudib. ca. & Idem epi. 3. ad Voluſianum.

& diſcrepantes ſententiae, odia, inteſtinae diſcenſiones, criminationes, & miniſtrorum in miniſtros execranda conuicia? Vnde inter ipſos Lutheranos de rebus maximis controuerſiae? Vnde tot ſectae in tot partes diſſectae? & quorundam ea deſperatio, ut in tanta fidei ſuae incertitudine, & inconſtantia quidam non dubitauerint uitam ſibi ipſis uel laqueo adimere, uel alio ſupplicii genere ſibi manus afferre.

Sed ut ad inſtitutum accedamus, idq; agamus, quod huius loci eſt, & tu maximè optas nempè dari tibi ex ſcripto uerbo Dei theſibus tuis contrarias Antitheſes, ac diſputas: Nil praeter ſcripturæ uerbum Dei te admittere, Deum enim nullius egere teſtimonio: quidquid Apoſtolicis & Eccleſiaſticis traditionibus comprehenditur, obſcurare doctrinam Filii Dei, atque ad tuam ſententiam confirmandam loca affers, nulla perſonarum, nulla locorum & temporum quibus illa ſcripta ſunt habita ratione: Vt:

1. Theſis. Ego ab homine teſtimonium non accipio.

En tibi Antitheſim, ex eodem ſcripto uerbo Dei: Fuit homo miſſus à Deo cui nomē erat Iohannes, Hic uenit in teſtimonium, ut teſtimonium perhiberet de lumine. Et quoniam Dei uerbum ſibi cohae-

ret & mirificè conſentit, uel Sacras literas ſibi inui cem pugnare concedat, uel Ioannem, qui teſtimo= nium perhibuit de lumine, hominem non eſſe, quo= niam Chriſtus ab homine (ut ais) teſtimonium non accipit, uel Chriſtus ſecum ipſe pugnat, quia ait a= pud eundem Iohannem: Vos teſtimonium perhibe tis de me, quia ab initio mecum eſtis. Et: Eritis mi hi teſtes in Hieruſalem. Et: Hic eſt qui teſtimo= nium perhibuit, & ſcimus quia uerum eſt teſtimo nium eius.

Rurſus quod ais: Omnia quæ à patre accepit nota habebant Apoſtoli: Senſum Chriſti habe= bant: Diuites facti in omni uerbo, omni ſcientia: omni gratia, poſſumus & nos aggerere ex eodem uerbo Dei Antitheſes. Et ipſi nihil horum intel= lexerunt, &: Erat uerbum illud abſconditum ab eis, & non intelligebant quæ dicebantur. Et. Non dum enim ſciebant ſcripturam, quia oportuit eum à mortuis reſurgere. O ſtulti & tardi ad creden dum in omnib. quæ locuti ſunt prophetæ. Et: Inter pretabatur illis omnes ſcripturas. Iam ſi nil ad co= gnitionem credentibus & fidelibus deeſt, quomodo Petrus non iudicabat ſimulationem ſuam eſſe E= uangelio contrariã? quomodo ignorat ſenſum Chri ſti, cùm ait: Abſit Domine quia nunquam mai 2. Theſis.

ducaui omne commune & immundum? ſi omnia fideles ſciunt, & iudicare poſſunt, cur fideles quidam inſultabant Petro, quod ad Cornelium acceſſiſſet? Non, ais, omnes tenere ſenſum Chriſti? Quid ergò Antiochenis impedimento fuit, quo minus diſcernerent Pauli doctrinam ueram eſſe, aliorum falſam? ſed in Senatum Hieroſolimitanum referrent ut ſeniores iudicarent, Quemadmodum & in Deuteronomio non tam ad Scripturam quàm ad Iudicum examen atq. iudicium diſceptantes reiiciuntur. Quin & apud Malachiam labia Sacerdotis cuſtodiunt ſcientiam, & legem requirent de ore eius. Quod ſi in rebus obſcuris & ambiguis ad eandem ſcripturam ſemper recurrendum, neque ullas Eccleſiaſticas uis eſſe ſanctiones, nullas Traditiones, non ſcriptas, quomodo de ore Sacerdotis legem requirendam ait Malachias? Nonne Antiocheni ad Apoſtolos & ſeniores: non ad ſcripturam reuocant? neq. uerò dicunt: Viſum eſt ſcripturæ: Sed uiſum eſt Spiritu ſancto, & nobis. uerisſimè id, iuſtisſimè, ſanctisſ. Neque enim Spiritus ſanctus in Syllabis, ſed in cordibus habitat. Iam enim ſi ii qui Paulo aduerſabantur Scripturæ iudicium in cauſa illa expectare debuiſſent & omnia maiorum inſtituta, ueterisq. Eccleſiæ ſanctiones re

ieciſſent, profectò cauſa illa in obſcuro adhuc poſita eſſet, neq. adhuc fuiſset ſcrupulus ille exemptus.

Item illud: Omne conſilium Dei amnunciauerunt Apoſtoli, & in omnibus diuites facti omni uerbo & ſcientia. Antitheſis. Non potui uobis loqui quaſi ſpiritualibus. Item; ſapientiam loquor inter perfectos. Rurſus: Multa habeo uobis dicere, ſed non poteſtis portare. Et illud: Tanquam paruu lis in Chriſto lac potum uobis dedi. Si lac, non eſcã, id eſt, ſolidiorem cibum: maiora quædam arcana et ſacramenta Myſticotera tacet, & quoniam omne conſilium Dei annunciauerunt, quæ ſilentio tegit conſilia Dei non uidebuntur. 3. Theſis.

Pergis: Deus omnes credentes omnia ad ſalutẽ neceſſaria in uerbo ſuo edocuit, Ergo nil ad cognitionem deeſt. Reſp. Te hic nobiſcum ſentire, quanquàm tu fortaſſe non conſideras, peto enim num uerbum Dei putes id quod ſcriptum non eſt? Dabis profectò imò id propriè Dei uerbum. Num enim uerbum propriè ſi loquamur, & ad uiuum reſecemus illud dicatur; quod eſt literis & atramento conſignatum? Si uerbum Dei ſolum appellaueris quòd ſcriptis proditum eſt, uide quo delabaris. An te Euangelium ſcriptum, imò neque ante legem, nullum fuiſſe uerbum Dei, & tamen cum & Ca= 4. Theſis.

thólici, & hæretici conſentiant Eccleſiam eſſe non poße ſine uerbo Dei, horreo dicere, quantum incom= modi ex tuis dictis conſequatur, nempè ante ſcriptum Euangelium, imò & antè legem nullam fuiſſe Eccleſiam, quod nemo hominnm eſt, tam teme= rarius & audax, qui affirmare audeat. Scimus e- nim Eccleſiam ab Adam cepiſſe, eamq́; fide unius mediatoris in carne uenturi propagatam funda= tamq́; fuiße. Ergò uel Eccleſiam antè Euangelium literis proditum nullam fuiſſe neceſſe eſt, uel ſi ulla fuit, uerbum non ſcriptum admittas oportet, quo illa primum lactata, educata, alta, erudita, ad Moyſen uſque, fuerit: eodemq́; non ſcripto uerbo à Moyſe uſque ad Euangelium, & noſtra tempora, quòd nos non humanas quidem, ſed Eccleſiaſticas, A= poſtolitas, & uerè diuinas Traditiones appella= mus. Itaq. cúm conſtet Euangelium prius uiua uo= ce docuiſſe Apoſtolos, deinde literis mandaſſe (hoc enim ſignificat Lucas initio cùm ait: Vt cognoſcas eorum uerborum de quibus eruditus es ueritatem), doctrinam fidei præceſſiſſe, ſcripturam ſubſecutam oſtendit. Neque uerò ullum erat ſcriptum Euangelium cùm Chriſtus quod illa unguentum effudiſſet, ait: Amen dico uobis ubicunq. prædicatum fuerit Euangelium hoc, & quod hæc fecit &c. Rurſus

cùm ait Lucas: Sicut tradiderunt nobis, ex eoq; moueri ſe ad ſcribendum, conſtat fuiſſe in Eccleſia fidei dogmata, quæ nullis adhuc literis continerentur. Quod ſi Apoſtoli nullas nobis ſcripturas reliquiſſent non oportebat nos traditionis Eccleſiaſticæ ordinem ſequi, quam fideles antè ſcriptum Euãgelium ſequebantur? cùm ergò ais Deus omnia ad ſalutem neceſſaria in uerbo ſuo edocuit, præclarè: ſi uerbo ſuo Traditiones etiam, imò eas maximè uelis comprehendi. Conſtat enim doctrinæ iam uulgatæ, ut dicebam, ſcriptionem acceſſiſſe: conſtat etiam Chriſti fidem, ſenſum, doctrinã, Religionem, Traditione primum, ideſt, uerbo non ſcripto, deinde literis, & atramento fuiſſe conſignatam. Et profectò nemo tam cæcus eſt, ut in tanta luce uelit cæcutire, neque tu ſi dignum te ea doctrina, qua excultus es præſtare uelis: negare potes, qua dicis, Omnia ad ſalutem neceſſaria uerbo ſuo edocuiſſe, Traditiones maximè Eccleſiaſticas contineri. Quod ſi nomine uerbi Dei ſanctiones hæ Apoſtolicæ, id eſt, diuinæ continẽtur, (neque enim aliter dicere poſſumus) fatemur Deum omnes credentes omnia ad ſalutẽ neceſſaria uerbo ſuo edocuiſſe.

Quid enim de ſanctiſſimæ uirginis puritate: deſcenſu Christi ad inferos: baptiſmo paruulorum:

conuerſione panis & uini in corpus, & Chriſti ſanguinem, proceſsione Spiritus ſancti ex Filio, & cætera eiuſmodi, quæ poßem attexere putas ne ad ſalutem neceſſaria, nec ne? Sic diſputo. Quæcunque ſunt ad ſalutem neceſſaria Deus uerbo ſuo ſcripto edocuit.

At neq. de paruulorum baptiſmo: puritate virginis: deſcenſione ad inferos: conuerſione panis & uini: Sācti ſpiritus proceſsione quidquam uerbo ſcripto ſuo edocuit.

Ergò hæc non ſunt ad ſalutem neceſſaria.

Propoſitio tua eſt eo quod aſſumitur, nil uerius: neque enim oculos habes tam eruditos & perſpicaces, ut mihi de his rebus ſcriptum uerbum Dei poſſis oſtendere, & id ſolus uideas, quòd nuſquàm eſt. quòd ſi hæc maiorum noſtrorum qui Eccleſiā fundatam nob. reliquerunt, Traditionibus accepimus, & ad hæc uſque tempora credimus & conſeruamus, ſunt autem ad ſalutem neceſſaria, Omnia autem (iterum enim repetendum eſt) ad ſalutem neceßaria. uerbo ſuo edocuit, Ergo nomine uerbi Dei Eccleſiaſticas ſanctiones & Traditiones comprehendas oportet.

Illa enim adeò certa in fide ſunt, ut contrariorum dogmatum authores & propugnatores Eccle

ſia Dei, non refragrante te, hoſtes, & aduerſarios iurè iudicauerit.

Illud etiam quod inducis, Deum Iſraeli notas feciſſe uias ſuas, pro nobis facit. Nam uiæ quas notas fecit eæ uerbo ſcripto non continebantur. patet, Enarraui Moyſi mirabilia multa & præcepi ei, dicens: Hæc palam facies, & hæc abſcondes, num quòd ait, Enarraui, ſcriptum uerbum eſt, an non ſcriptum? rurſus: Quædam palàm facies, quædam ſapientibus abſcondes. Item: Auribus noſtris audiuimus Patres noſtri annunciauerunt nobis. Tum: Interroga maiores tuos, & annunciabunt tibi.

Tu uerò hæc omnia reiicias oportet, quæ uerbo non ſcripto docebantur. Quod ſi ſcriptum legimus: Nolite ſanctum dare canibus, nec margaritas proiicere ante porcos. Et: Formam habeo ſanorum uerborum, quæ à me audiſti, quædam ergò prohibet Chriſtus inuulgari, & non ſcripto, ſed Eccleſiaſtica diſciplina; & Traditione contineri, alioqui Timotheo ea nobis, quæ à Paulo acceperat enarranti, quod illa ſcripta non eſſent, non eras crediturus. Et enim ſi ſcripto Apoſtoli omnia tradidiſſent, quid fuiſſet aliud quàm ſanctum dare canibus, & margaritas proiicere ante porcos? id eſt, uel Ethnicis ri

ridenda proponere uel in contemptum & riſum res ſacro ſanctas adducere? Si quando adueniſſet aliquis ex iis qui ſecuti ſunt Apoſtolos (ait apud Euſebium Papias) ab ipſis ſedulò expiſcabar, nec.n. tantum mihi librorum lectiones prodeſſe credebam quãtum uiuæ uocis, præſentisq́. Magiſterium Apparet igitur Verbum quod tantopere Lutherani iactant, non tam ſcriptum, quàm id quod ſcriptum non eſt, eſſe cenſendum, de quo idem qui notas fecit Iſraeli uias ſuas, ait: verba mea quæ poſui in ore tuo non recedent etc. neq. dicit: Quæ ſcripſi, ſed, Quæ poſui ĩ ore tuo, quo neglecto, et è medio ſublato hæreſum & errorum (ut quidam ait) Lupanar induci neceſſe eſt, ubi erat ante caſtæ & incorruptæ ſacrarium ueritatis.

Et profectò ita eſt poſtquàm maiores noſtri Ecclesiæ columina, qui à Domino ſuſceperant uiuæ uoces auditiones diſceſſerunt è uita, tum hæretici omnibus machinis Eccleſiam oppugnare cœperunt, quod ſi nos de uia deflex imus, & in errore uerſamur, ſi puppi excidimus, uos gubernacula retinetis, ſumus autem errore liberãdi, & in uiam portumq́. deducendi: non tam ſcripto uerbo, quàm non ſcripto, id eſt Traditionib. agas: Audi Tertullianum, Aduerſus hæreticos (ait) magis Traditionib. quàm

ſcrip-

ſcripturis diſſeramus. Scripturæ enim in uarios ſenſus facilè trahuntur. Traditiones non item. Et Ignatius: Maximè hæreticorum uitari contagia, ſi diligentius ac tenatius Apoſtolorum Traditionibus hæreamus. Ponamus enim Catholicos, & eos etiam qui Catholici non ſunt, pro ſua quenq. ſententia tuenda uarios Scripturæ locos aduocare, & de uero illorum ſenſu dubitare, neque ullum eſſe finem diſceptandi, profectò quis uerus & legitimus Scripturæ ſit ſenſus, non tam idem uerbum ſcriptum, quia de eo dubitatur & diſceptatur, idq́ quòd incertum eſt ad certæ rei confirmationem induci non poſſit, quàm Eccleſiæ Traditio, & ueterum patrum firma conſtansq́ ſententia oſtendere poteſt.

Nam quod nobis obeſſe putas: Non opus habetis doctore, quia unctio eius docebit uos, nil obſtat neq. id ad Eccleſiæ, & ueterum Traditionum authoritatem eleuandam dici potuit. nam ſi quilibet non opus haberet doctore, quod ſacrarum rerum, ut ais, poſſet ex ſe ipſo cognitionem adipiſci, & nullo præceptore, nullo duce ſenſum habere ſanctarum Scripturarum, quorſum igitur poſuit Deus in Eccleſia doctores & Magiſtros? Etenim ſi plebeius & rudis ab Unctione docetur, quomodo ait Paulus, primum poſuit in Eccleſia Apoſtolos, ſecundo pro-

phetas, Triton didaſcalus? Et quid Dionyſius diſcipulum hortatur, ut ſanctis ſolùm ſacrarum rerum intelligentias pandat? Quas uerò intelligentias? nempè depoſitum illud de quo Paulus ad Timotheum: Depoſitum cuſtodi. Quale uerò depoſitum ſi nullo opus habemus doctore? Neque uero Apoſtolus quà ſcribit: Non opus habere doctore, cum imperitis agit, ſed cum peritis & doctis, præcedit enim: Non ſcripſi uobis quaſi ignorantibus ueritatem, ſed quaſi ſcientibus eam. Itaq; ſapientibus Eccleſiæ doctoribus atque Magiſtris interna illa unctio ſatis eſſe poſſit ad eos errores, qui fidei aduerſantur, confutandos. At ignaris & imperitis etiam externa doctrina opus eſt, eorumq; maximè quos Deus in Eccleſia conſtituit paſtores, atq; doctores. Neq; uerò pii & iuſti homines, quamuis Spiritum Dei unctionem habeant, non ſtatim omnia, quae in fide ſunt intelligunt, atq; cognoſcãt. Num enim de plebe quiſpiam etiam uitæ probitate, & innocentia conſpicuus, ea omnia quæ ſingulis neceſſaria non ſunt, ſed ad Eccleſiæ communem utilitatem ſocietatemq; tuendam, ſtatim comprehendat? quaſi uerò neceſſe ſit ab Vnctione doceatur accidẽtia in Sacramento altaris eſſe ſine ſubiecto: quod ſi ab eadem quæras, num Chriſtus pro peccatis ſan=

guinem ſuum fuderit, & acerbiſsima morte rede-merit, profectò id ab vnctione docebitur, ne præſtã ti quod in ſe eſt, Deus fidem ad ſalutem neceſſariam denegaſſe uideatur. Itaq. ut rem abſoluam : fateor uera eſſe quæ colligis: & Chriſtum audiri, à patre fuiſſe iuſſum: eundemq. quæ à Patre audierit, nota feciſſe: Spiritum ſanctum deduxiſſe Apoſtolos in omnem ueritatem: illos etiam myſteria regni cælorum calluiſſe: Diuites factos in omnibus: Uniuerſos doctores alia docentes, non reiiciendos tantum, ſed Anathemate feriendos: fateor etiam plura præter verbum Dei nec audienda, neque tradenda, neque credenda; illud tamen contendo & euiciſſe me puto, Apoſtolicas, & Eccleſiaſticas traditiones eo maximè nomine cenſeri.

Venio ad id quod de ieiunio quadrageſimali acrius contendebas, ac memini dixiſſe te, libertatẽ fidei quam Chriſtus mundo peperit, eiuſmodi ieiuniorum uinculo quibus conſcientiæ alligantur, & intolerabili penè iugo & onere opprimuntur, admittere nullo modo poſſe: neque ullã nobis legem potuiſſe conſtitui, qua ad Quadragenarium iſtum dierum numerum capitali ferè pæna adigeremur: neque uerò ieiunium in uniuerſum ſi loquamur, conſtare, Dei iram mitigare. In quo equidem ſatis mĩ

rari non poſſum, qui in diuinis literis & ſcriptorib. Eccleſiaſticis diligenter uerſatus ſis, cùm iſta diſputares, non tibi in mentem ueniſſe poſt fidei & charitatis præcepta nil æquè nobis præſcriptum in dictumq́ fuiſſe, & in Euangeliis & in Paulo, quàm carnis repreſſionem, uſumq́ ieiunii. qui enim corpus ſuum in ſeruitutem redigebat, ne cum aliis prædicaſſet ipſe incontinens reperiretur: non leges abſtinentiæ, ieiuniiq́ prædicabat? homines enim a terrenis & carneis uoluptatibus ad illa diuina & ſpiritualia gaudia uerè abſtinendi præcepto reuocari uidemus. Quamobrē iſtos probare non poſſum, qui tam ſuperbè & petulanter aduerſus principes autoresq́ Eccleſiæ, & contra abſtinentiæ decreta non uerbis irruunt modo, uerùm etiam factis, cum præſertim nemini, cupienti his ſe legibus exſolui, ſuam Eccleſiaſtica manſuetudo benignitatem intercludat. Nam ſi qui ſunt, qui aut ualetudine infirma ſint: aut à priſtinis moribus ægrè dimoueantur, aut etiam qui ſibi indulgeri aliquantum plus uelint, cauſasq́ dicant quaslibet, non ſolum graues & neceſſarias, uerumetiam leuiores, ut itinerum, ut ſtudiorum, ut laborum, deniq. qui quoquo modo remitti ſibi hanc neceſſitatem poſtulent, quid eſt ad indulgendum his, moremq́ gerendum Eccleſia Ro=

mana, & hac Apoſtolica benignitate propenſius? At enim uis non debuit afferri, hoc enim eſt quod maximè urges, ſed cunctos ſuo ipſorum arbitrio oportuit permitti, quando fides Chriſti libertatem omnibus dat, neque uult quencunq. ueteris legis uinculo, aut eiuſmodi neceſſitate aliqua adſtrictum eſſe: & ut ueniam ad libertatem fidei quæ toties à te propoſita, & toties repetita eſt: fateor Chriſti fidem eſſe libertatis Magiſtram, nulliſq́ eiuſmodi legibus, nec ſeruitutibus eam nos aſtringere, quæ ad corporum cultum, curam ue pertineant, ſed tamen ut Apoſtolus Petrus inquit, non debet illa libertas mantellum eſſe malitiæ, quod ſi tales Chriſti fideles, quales quidem eſſe debuerunt extitiſſent, non hanc futuram fuiſſe neceſſariam legum condendarum ſollicitudinem, & curam, per quam in officio homines & in ſobrietate continerentur, fuiſſet enim tum ſibi unuſquiſq. lex: neque in ſe ſolum, ſed in cæteris quoque exemplo & doctrina moderandis habuiſſet authoritatem. Sed ſi, per quã pauci ſunt, qui ſpiritum ſequuntur, qui Chriſti fidem, quemadmodum quidem oportet, teneant, ſi maxima longè multitudo, ad carnẽ, corpusq́ delabitur, & ab his quæ fidei ſunt non ſolum uſu, ſed etiam intelligentia eſt remota, quid tandem decuit fieri? Quæro.

abs te Luthere, qui primus haſce leges, & obſeruantias damnare auſus es: cùm peccarẽt homines, cùm laberentur, cùm ad libidines, & ad facinora procliues eſſent, cùm epulis, uino, luxuriæ ſe dederent, cùm uerbis tantum & uoce Chriſtum confiterentur, cæteroqui gentium ſimiles exiſterent, quid fieri fuit neceſſe? ſinere eos, & ſuo arbitratu ferri, ſua libidine permittere? qui ergò non malè, & perperam leges Imperatoriæ latæ ſunt, quæ delinquentibus pœnas, & ſummum ſæpè ſupplicium proponunt? quas te autore antiquari oportet, & Imperatorum conſilium condemnari: aſtringunt enim homines ſeruitute leges iſtæ, quos Chriſtus liberos eſſe uoluit. Quam igitur uitæ ſpem, aut quem ordinẽ rerum aut publicarum, aut etiam priuatarum hominibus relinquis? Quod ſi in his quæ ad ſocietatẽ pertinent ciuilem, cœtusq; hominum, quos ciuitates uocamus, in officio & concordia continent, neceſſariò fuit prouidendum, legesq; ponendæ quæ delicta hominum pœnis comprimerent ne facinoroſis, & audacibus Reſp. prædictæ aut ludibrio eſſet: fideiq; Chriſti in eo quo minus ita fieret non eſt ſpectata, neque animaduerſa libertas: tibi ne minus iuſta, aut minus idonea uidebatur ratio, homines ad abſtinentiam, & ſobrietatem legibus adigendi, quò

nomen omnipotentis Dei, & ratio uera fidei noſtrae, quae in Spiritus libertate, non in carnis licentia poſita eſt, etiam ab inuitis quoquo pacto coleretur. Nam ſi hanc uentris ingluuiem, tametſi Apoſtolico ore reprehenſa eſt, nullis adhuc legibus e Chriſtianis morib. pelli potuiſſe uidemus, ut non uberius poſtea ebullierit: quid metu legum ſublato fieri potuiſſe cenſebimus? Nam cum eos homines, qui ſummum bonum uoluptate metiebantur Graecia quondam dederit, & qui in ea uoluptate, quae maxima dulcedine ſenſum moueret, ſummum bonum ponere, hominemq; diuinum animal, ut tardam aliquam, & languidam pecudem, ad paſtum, & ad procreandi uoluptatem ortum, dicere auſi ſunt: tamen in Chriſtiano populo, ſuos etiam, quorum Deus uenter eſt, & gloria in confuſione, Epicuros, Ariſtippos uidemus ſucceſſiſſe. Fuerunt olim Aerius, & Iouinianus, Chriſtianorum Epicuri. ſunt & noſtro aeuo, qui ex illis, ut Euphorbus in Pythagora renati ſunt. His cum ſummum ſtudium ſit, uoluptatibus frena laxare, uentriq; & iis, quae ſub uentrem ſunt, turpiter, & flagitioſe indulgere: hoc uel in primis Chriſtianae libertatis eſſe uociferantur, cibis omnibus nullo diſcrimine uti, neque eſſe aliud, quod aeque Chriſtianae li-

bertati aduerſetur, quàm ſtati illi totius anni, tum quadraginta maximè ieiuniorum dies. quae cùm dicunt, non obſcurè prae ſe ferunt, ſe in Ariſtippi & Epicuri philoſophiam pedib. diſcedere, ideſt, uoluptariam Cyrenaicorum uitam falſo Chriſtianae libertatis praetextu, in Chriſti populum inducere. Erant olim apud Romanos Orchia, & Fannia leges Sumptuariae, ſiue Cibarias, cum Catone appellare uoluerimus. hae conuiuarum numerum praeſcribebant, & modum faciebant ſumptib., ne quid uolucrum apponeretur, praeter gallinam unã, quae non eſſet altilis. Sequuta eſt Didia, quae non ſolum ijs, qui cœnas maiore ſumptu feciſſent mulctam irrogabat, ſed qui ad eas uocati eſſent, uel omnino interfuiſſent. Succeſsit Licinia, quae diebus ijs, qui excepti non eſſent, amplius quàm carnis aridae pondo tria, & ſalſamentorum pondo libra, quodq; ex terra, uite, arbore ue natum ſit, nullo modo apponi permittebat. Quid hic dicturi ſunt, qui negant, ciborum delectum, & certis, ſtatisq; dieb. prohibitum uictum, cum Chriſtiana poſſe libertate conſiſtere? Quid? Romana libertate incolumi, atq. adeò florente, cibariae, & ſumptuariae leges ferebantur: & Chriſtiana illa libertas periclitabitur ſcilicet, ſi dies aliquot, Religionis ergo, carnibus temperemus?

peremus? Vetus illa, & primitiua Eccleſia, iam tum recens ab Apoſtolis conſtituta, ſumptuarias leges ſalutariter tulit, & nos eas audemus infringere? Veteres certè Chriſtianos carnib. abſtinuiſſe, uel ex eo conſtat quòd aliquando ab ætnicis accuſati, quòd cruda ueſcerentur, & nefaria ſacrificia, infantium uiſceribus cruentarent: Blanchina Chriſtiana mulier illorum innocentiam huiuſmodi oratione defendit: Multùm erratis ò uiri, qui creditis infantium uiſceribus ueſci eos, qui ne mutorum quidem animantium carnibus utuntur. Tertullianus uerò grauiſſ. & antiquiſſ. auctor: Quidam (ait) ipſum Dei creaturam, ſibi interdicunt, abſtinentes uino, & animalibus exulantes, quorum fructus nulli poculo, aut ſollicitudini adiacent, ſed humilitatem animæ ſuæ, in uictus quoq. caſtigatione Deo immolant. Hieronymus: Procul ſint à conuiuiis tuis Saluina, Phaſides aues, craſsi turtures, attagẽ Ionicus, & omnes aues, quibus ampliſsima patrimonia auolant. Nec ideo te carnibus ueſci non putes, ſi ſuum, leporum, atq. ceruorum, & quadrupedum animantium eſculentias reprobes. non enim hæc pedum numero, ſed ſuauitate guſtus iudicantur. Scimus ab Apoſtolo dictum: Omnis creatura Dei bona eſt, & nihil reiiciendum, quod cum

gratiarum actione percipitur . ſed idem loquitur : Bonum eſt uinum non bibere, & carnem non manducare. & alibi : Nolite inebriari uino, in quo eſt luxuria. Omnis creatura Dei bona eſt. Audiant hæc mulieres, quæ ſollicitæ ſunt, quomodo placeant uiris. Comedant carnes, quæ carni ſeruiunt, quarum feruor deſpumat in coitum, quæ maritis alligatæ, generationi, ac liberis dant operam ; quarum uteri portant fœtus , & earum inteſtina carnibus implentur. Tu uerò, quæ, in tumulo mariti, ſepeliſti omnes pariter uoluptates , quæ litam purpuriſſo, & ceruſa faciem ſuper feretrum eius lacrymis diluiſti, quae pullam tunicam, nigroſq; calceolos, candidae ueſtis, & aurati ſocci depoſitione ſumpſiſti : nil habes neceſſe aliud, niſi perſeuerare in ieiunio. Sed quoniam uniuerſum uitae tempus in ieiunio conſumere, quibuslibet Chriſtianis fuit prope intolerandum, delecti ſunt quarta , & ſexta Sabbati dies, quibus Chriſtianus populus carnem maceraret. Scribit enim Tertull. eos piaecereris dies, plus aliquid dignitatis habuiſſe. Epiphanius : Quis eſt in vniuerſis orbis terræ regionibus qui in hoc non conſenſerit quod quarta, ac ſexta hebdomadæ dies ad ieiunium in Eccleſia ſegregati ſunt ? Hierony. Obſeruamus quartam ſabbati, & paraſceuen, ſed

citra ſuperſtitionem. Cauſam uerò reddit Augu=ſtinus: Ipſa (inquit) quarta ſabbati ieiunio deputa ta eſt, quia ſic Euangeliſta ait: Tunc congregati ſunt principes Sacerdotum, & conſilium fecerunt, ut Ieſum dolo tenerent, & occiderent. Intermiſſo autem uno die, quo dicit Euangeliſta: Prima au=tem azymorum, acceſſerunt diſcipuli ad Ieſum di=centes: Vbi uis paremus tibi comedere paſcha? hoc ergò die intermiſſo paſſus eſt Dom. quod nullus ambigit ſexta ſabbati, quapropter, & ipſa ſexta rectè ieiunio deputatur. Ante omnia uerò ſolemne, & Sacroſanctum ſemper fuit Quadrageſimae ie iunium, quod & latiſſime ſemper patuit, omnemq; aetatem, & ſexum comprehendit, & Graecorum, & Latinorum patrum ſcriptis, atq. ſententiis com mẽdatiſſimum eſt. Nulla ẽ inſula (ait D. Baſil.) uel cõtinẽs, nulla ẽ ciuitas, uel gẽs, neque ſolitudo, quae Quadrageſimae praeconium non audierit, ſed & militum caſtra, & uiãtes, & nautae, atque mer catores, omnes Quadrageſimae praeceptum & au=diunt, & cum gaudio ſuſcipiunt, ut nullus ſit qui ſe ieiunantium catalogo eximat, in quo omnia gene=ra, & omnis aetas, & dignitatum differentiae om nes recenſentur. Hieronymus: Cum per omnem an=num iugi ieiunio paſceretur (Aſella) biduo, tri=

duoq; ſic permanens, tùm uerò in Quadrageſima, nauigii ſui uela tendebat, omne penè hebdomadas vultu laetãte coniungens. Auguſt. Ieiunium Quadrageſimae per totum terrarum orbem, quotannis omni ſtudio celebratur, in conuentu Catholico. Hanc qui ritè obſeruant, neceſſe eſt, ut abſtineant à carnibus. Chryſoſtomus, cum ſub Quadrageſimam Geneſim populo explicare caepiſſet, gratias agit, quod macella uideat clauſa, nec iam ut antea obſonatum populus iret. Quadrageſimae ieiunium (ait Auguſt.) auctoritatē habet, & in ueteribus libris, ex ieiunio Moſis & Eliae, & ex Euangelio, quia totidem dieb. Dominus ieiunauit, demonſtrans Euangelium non diſſentire à Moſe & prophetis. atque ita Ignatius, Theophilus, & Ambroſius ieiunium hoc ab Apoſtolis, ac Chriſto ipſo indictum eſſe ſcribunt. Ac fuit quidem olim Chriſtianis vſqueadeo vſurpatum, vt Montanus cùm ſuis, tres etiam Quadrageſimas ſeruari voluerit. Qui tribus (inquit Hierony.) Quadrageſimis ſe adfligunt, hoc merentur audire: Tanta paſſi eſtis ſine cauſa. Nos vnam Quadrag. ſecundum traditionem Apoſtolorum, toto anno, tempore nobis congruo ieiunamus. Illi tres in anno faciunt Quadrageſimas, quaſi tres paſſi ſint Salua

tores. Non ergo, in ea re, quae nullo modo liberta tis, ſed neceſſitatis eſt (vt ad inſtitutum reuerta= mur) ſed neceſſitatis debuerunt homines, ſuae vo= luntati, arbitrioq; permitti. Haec enim tam per= petua, & conſtans ab Apoſtolicis temporibus ad nos vſq. deducta conſuetudo, cui pio Chriſtianō pro lege non debeat eſſe? Et qui contra ſentiunt, impij illius Aerij errori patrocinantur, cuius haec eſt apud Epiphanium oratio: Sed neq. ieiunium eſt praeceptum, nam haec Iudaica ſunt, & his impo ſita, qui ſubiugo ſunt ſeruitutis. Iuſta enim non eſt lex poſita, quod ſi omnino ieiunare uoluero, qua= lemcunq. à me ipſo diem elegero, ex libertate ieiu= nabo. Vnde apud ipſos (addit) adhibito ſtudio po= tius Dominico die ieiunatur, quarto uerò, & ſexto die epulantur. frequenter autem & quarto die ie= iunant non ex ordinatione, ſed propria electione. In poſtremis Quadrageſimæ diebus quando apud nos humi cubatur, in puritate uiuitur, afflictiones tolerantur, arida duntaxat eduntur, precationes, uigiliæ, ac ieiunia ſeruantur, omniſq; animarum ſa lus, per afflictiones exquiritur: ipſi à prima ſtatim luce obſonantur, carnib. ac uino ſuas replentes ve= nas, cachinantur, irridentes ac ſubſannantes eos, qui ſacrum hebdomadæ illius cultum obſeruant. In ea=

dem ſententia fuere Phychici, obſcuri quidem, & minuti hæretici, ſed Tertulliani ſcriptis nobilitati. qui & ieiunia oderant, & ſi qua admitterent, non imperio, ſed pro arbitrio, & uoluntate cuiq. ſuſcipienda dicerent. Secutus eſt Iouinianus, qui cibis omnibus ſine ullo diſcrimine utendum eſſe docuit, & inter ueſcentem, & abſtinentem nihil intereſſe. Aduerſus quem ſcitiſſime Hierony. Fauent tibi craſſi, nitidi, dealbati. adde ſi uis iuxta Socraticam irriſionem omnes ſues, & canes, & quia carnem amas, ultures quoq. aquilas, accipitres, & bubones. nunquam nos Ariſtippi multitudo terrebit. Quoſcunq. formoſos, quoſcunq. calamiſtratos, quos crine compoſito, quos rubentib. buccis uidero, de tuo armento ſunt, imo inter tuos ſues grunniunt. quod multi acquieſcunt tuæ ſententiæ indicium uoluptatis eſt. Habes præterea in exercitu tuo, multos ſuccenturiatos, habes ſcurras, & uelites in præſidiis, craſſos, comptos, nitidos clamatores, qui te pugnis, calcibusq; defendant. Tibi cedunt de uia nobiles: tibi oſculantur diuites caput: niſi tu ueniſſes, ebrij atque ructantes paradiſum intrare non poterant. Macte uirtute imo uitijs. habes in caſtris tuis & Amazonas exerta mamma, & nudo brachio, & genu uenientes, contra ſe uiros, ad pugnã libidinum

prouocantes. & quia opulentus pater familias es, in auiariis tuis non turtures, ſed upupæ nutriuntur, quæ tota fœtidæ uoluptatis luſtra circumuolant. Hæc Hieronymus in Iouinianum perorabat. In Pſychicos uerò Tertull. Deus tibi uenter eſt; pulmo templum; & aqualiculus altare; & Sacerdos loculus; & Spiritus S. nidor; & condimenta chariſmata; & ructus prophetia. Vetus es, uera ſi uelimus dicere, tu qui gulæ tantum indulges, & meritò te priorem iactitas, ſemper agnoſco ſapere Eſau uenatorem ferarum, ita paſſim indagandis turdis ſtudes, ita de campo laxiſſimae tuæ diſciplinæ uenis, ita ſpiritu deficis, ſi tibi lenticulam de furto infuſcatam obtulero: ſtatim totos primatus tuos uẽdes. apud te Agape in cacabis feruet, fides in culinis calet; ſpes in ferculis iacet. quis ſanctior inter nos, niſi conuiuandi frequentior, niſi obſonandi pollucibilior, niſi calicib. inſtructior? cur ergo non conſtanter prædicatis: Manducemus, & bibamus, cras enim moriemur, ſicuti nos non dubitamus exerte mandare: Ieiunemus fratres, & ſorores, ne forte cras moriamur. Vides, opinor, quanto orationis ardore, & contentione dicendi ueteres Eccleſiæ patres pro Quadrageſimæ ieiunio decertarint? Vides fulmina, & tonitrua defenſorum Eccleſiæ?

Quid aliud loquuntur, clamant, uociferantur, quàm leges eas, quibus homines ad abſtinentiam, & ſobrietatem adigantur, fuiſſe ſemper ab Eccleſia optimo conſilio, & ſalutariter latas? Neque tamen propterea ignoro, aut diſſimulo monumentis eſſe traditum, primo illo inductu fidei noſtræ cùm increbeſceret quotidiè Chriſti nomẽ, hominesq; ardore quodam amoris ad Deum ſe adiungerent, nullas huiuſmodi leges, neque conditiones impoſitas hominibus fuiſſe, cùm ipſum ſtudium fidei atq; Dei, ſat ualida per ſe lex eſſet omnes à corporeis ſtudijs ad ſpiritualia reuocandi. Itaq. & Quadrageſimam legimus nulla indicta lege, quæ communiter teneret omnes, tantum ſuo cuiq. arbitratu, & ſua ſponte obſeruatam tunc fuiſſe. Qua de re in antiquis hiſtoriis eſt ſcriptum, quod in ipſis Quadrageſimæ ieiuniis aliae apud alios obſeruationes uigebant. Romani tres antè Paſcha hebdomadas continuato ieiunio obſeruabant: Illyrium item, & Graecia, nec non Alexandria, totaq; Aegyptus hebdomadas ſex, quod ieiunii tempus uocabant Quadrageſimam. Alii uerò ſeptem antè Paſcha hebdomadibus ieiunium inchoantes, primis tribus confectis, duas intermittebant: deinde in duas reliquas hebdomadas reſumebant ieiunium, duòs dierum

rum numerum non tenentes, Quadrageſimam tamen id tempus appellare parum congruum etiam temporibus illis uidebatur. Ciborum quoq. mos, & abſtinentia non omnibus par, nam alii omnino ab animatis abſtinebant: alij ex animantibus piſces ſolos recipiebant: addebant alii, & uolucres tanquàm aereum id genus à Moyſe, non terreſtre fuiſſet iudicatum: quidam ne oleribus quidem utebantur, ſed arido tantum ueſcebantur pane: nonnulli panem quoque ipſum reiiciebant olera duntaxat adhibebant: alii ad nonam uſq. horam ieiunantes, quocunq. cibo, poſt indifferenter reficiebantur. Ita uariè apud diuerſos uigebãt conſuetudines. Et quoniam huius rei, (eſt.n. hoc quoq. in hiſtoria aſcriptum) nullum uetus præceptum inueniebatur, credibile fuit Apoſtolos uniuscuiuſq. arbitrio liberum reliquiſſe, ut timore nemo nec neceſſitate, ſed uoluntate, & libero corde ſibi id præſcriberet, quòd ſalutare, & bonum ipſe iudicaſſet. Vides igitur hoc uetuſtatis teſtimonio, quod circiter Conſtantini tempora, aut paulò infra literis mandatum eſt, quo adhuc nis fidei ī cordib. hominum fortiter uerſata eſt nullum tale præceptum abſtinendi, aut ieiunandi hominib. datum, neq. uim impoſitã legib. latis fuiſſe.

Non.n. tunc erat cauſa præcipiendi cùm æqua-

f

iter omnes uoluntariam moderationem abſtinen=tiamq́; præſtarent. Quod ſi præcipere tunc opus non fuit in communi illo more, & hominum, bonorum, et tēporum, concede, poſtea neceſſarium fuiſſe, quàm homines ſenſim illo timore Dei, & cæleſtium rerum cura ſoluti indulgere flagitiis, & in omne genus intemperantiæ debere ſe cœperunt, quibus ſi aliqua ratione obuiam non fuiſſet itum, non ne ignoratio Dei, & gentilitas penè ipſa, in Chriſtianum nomen reuertiſſet? ſanctum igitur, et ſalutare fuit Eccleſiæ inſtitutum talibus immoderationem legibus, & licentiam coercendi, quib. etiam qui nollēt ad curam aliquam, tamen & ad cogitationem colendi Dei adigerentur. Nam ſi documenta uetuſtatis, & Scripturæ ſacræ teſtimonia diligentius inſpiciantur facilè apparebit intuentib. atq. intelligētur hanc eſſe ieiunii, & abſtinentiæ uim ut ea homines maximè, & in ſpiritualibus uirtutibus confirmet, & ad regnum cæleſte obtinendum faciat aptos. Quòd etiam in illo genere malorum Dæmonum, & difficiliore ad expellendum oſtendit nobis Chriſtus cùm illud tantum eiici poſſe dixit in oratione, & ieiunio. Itaq. & Chriſtus ipſe ſuo primus exemplo à baptiſmo Iohannis è ueſtigio in deſertum, & ad ieiunium ſe contulit. Et populus He

bræorum cum Aegyptum tanquam mundum & regnum carnis relinqueret, atque in promiſſam terram (quæ figura & ſimulacro cæleſtem patriam referebat) iter eſſet facturus antequàm eò perueniret, atque in illis ſperatis, atq. exoptatis ſedibus collocaretur, per annos quadraginta in deſerto eſt retentus, & inſtructus: & omnibus patientiæ operibus examinatus eſt. Moyſes quoq. neque congredi Deo, neque tabulas accipere diuinæ legis potuit niſi quadraginta dierum præeunte ieiunio; quem eundem numerum dierum Elias ieiunauit, ut ad montem Dei poſſet peruenire. Cur itaq. quadragenarius iſte numerus potiſſimum ſpectandus ſit, ne illud dicam quod à pleriſq. dicitur, à quaternario duci, qui numerus in primis corporeus eſt, uel à quaterno elementorum numero: uel quòd quaternarius primus, plures accipit ſectiones in paria membra diuiſas, quæ natura corporum propria uidetur eſſe: uel ut iſtud neſciam: neque.n.omnia ſcire uobis fas eſt, illud quidem ſcio, quod uideo hunc ſemper ferè numerum in triſtitia, & mœroribus à Scriptura adhiberi. Itaq. & in ieiunio Chriſti, & Eliæ, & Moyſi, is numerus ponitur, & in commoratione populi in deſerto, & quadraginta in terris dieb. poſt reſurrectionem Chriſtus: & totidem Niniuitis,

ad pœnitendum præſcripti dies, & quadraginta annis deſertam fore Aegyptum Ezechiel teſtatus eſt; Idemq́ tot dierum ſomnum in dextrum latus pro tribu Iuda obdormiit: pluuiæ quoq. diluuii diebus quadraginta ī terrā ſe effudere: ut cum tot exēplis, & monumentis antiquarum rerum uideamus hunc præcipuè numerum comprimendæ corporis carnisq́ luxuriæ diuino conſilio imprimis conſecratum quaſi fuiſſe: iure is in ieiunium quadrageſimale relatus, & ſumma cum ratione indictus eſſe uideatur.

Cuius authoritatem infringere, & Eccleſiæ ueterem inſtitutionem aſpernari, hominum eſſe uidetur non libertatem, nec ueritatem fidei curantium, ſed totos ſe ſuperbiæ, maleuolentiæq́ permittētium. Facile enim nunc intelligere te puto optimo iſta conſilio & à Catholica Eccleſia indicta, & à populis fidelib. ſuſcepta obſeruataq́ fuiſſe: nempè quæ uiris temperatis & ſponte ſua Spiritum excolentibus ingrata eſſe non poſſunt: Intemperantes uerò & carneos ad aliquam habēdam modeſtiæ, & ſobrietatis rationem compellunt, ut compresſis per abſtinentiam effuſis illis animorum motib. caſtus in hominib. mos, & probus inſinuetur: Deniq., quod caput eſt, homines à terrenis, & carneis uoluptati-

bus ad illa diuina, & ſpiritualia reuocentur. Neq. uerò arbitror priſcos illos patres prætermiſſione ieiuniorum uoluiſſe homines ad capitale crimen obligare, qui præſertim paterna quadam charitate cunctis prodeſſe, & conſulere ſtuduiſſent. Sed hoc illorum ieiunãdi præceptum (modo abſit contemptus) in eam potius partem accipi conuenire, ut doceantur homines quid recti moris ſit, conducatq; ad uitã continentiam, non ut cogantur, quæ multis in primis bona uiſa eſt ſententia. Sed quoad autoritate Eccleſiæ, atq. Pontificis uinculum iſtud ieiunandi retinetur, legib. parendum cenſeo, quæ quadraginta dierum ieiunium Dei omnipotentis honori, ita conſecrarunt, ut quaſi decumas in eo annui temporis dependere inſtituamus. Uerum id potuit dieb. ſex & triginta confici, quatuor porro reliqui adiecti ſunt, ad imitationem quadragenarii ieiunii; quod Dominus Ieſus Chriſtus in ſolitudine continens, & perpetuum ſeruaſſe legitur, quod etiam antea in monte Sina à Moyſe, ut dicebã tãquã ſimulacrum rerum futurarum obſeruatum eſt. Dẽptis enim Dominicis diebus dies integros 40. in ieiunio iſto numeramus; additi trini præterea ĩ ſingulorum trium menſium ſpatia dies, ueluti indices quaternorum temporum, quæ aut accedens, ſol aut recedens anno

ipſo uoluendo diſtinguit & uariat, quaſi fas, rectumq́; ſit auſpicari à Dei immortalis honore, & nomine temporum cunctorum initia, Ut etiam appareat dierum ipſorum rationes omnes à maiorib. noſtris cùm inuentas ſapienter, tum in primis ſanctè conſtitutas illudq́; neceſſe eſt, ſi uolumus eſſe hi qui debemus, ideſt ſi in Chriſtiana humilitate & modeſtia conſtituimus uiuere, leges maiorum noſtrorum à nob. diligenter eſſe retinendas, quas præſertim optima ab illis mente, & ſalutari conſilio latas conſtet fuiſſe.

Hæc ſunt uir nobiliſsime, quæ in tanta breuitate temporis quantum tu ipſe optime noſti, ſcribere potuimus, quod ſi minus tibi ſatisfecimus uoluntas certè reprehendenda non uidetur, certè ipſius cauſæ bonitas nullo meo eget patrocinio, neque uerò litigando, neque arguendo, ſed id quod Eccleſia facit pariter agendo, cumq́; illis qui Eccleſiæ Catholicæ germani filii ſunt unà abſtinendo, multò facilius in uerum ſenſum iudiciumq́; pertraheris, quod quoniàm ſine Chriſto facere non poſsumus, Ipſe enim Dei ueritas eſt, & Dei conſilium, & in ipſo generis humani cum Deo reconciliatio, & propterea uera noſtra uita, ſalus, & immortalitas. idemq́; uia noſtra, atque iter quo ad Deum perueniamus, cum

ſuppliciter precor ut mentem animumq; tuum ad omnem ſui ueritatem excitet: & ſancti ſui Spiritus, abundantem tibi gratiam impertiatur, donorumq; ſuorum ſemper faciat participē.

Nihil animaduerti in hac doctisſima reſponſione, quod uel fidei Catholicæ contrarium ſit, uel bonis moribus.

Fr. Maximianus Beniamus Inquiſitor.

Fr. Aegidius Marcheſinius dominicanus Sacræ Theologiæ doctor.